

RPO-672826-VII-720.5/11/WS

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji w Zakładzie Karnym w Koronowie
(Wyciąg)**

1. Wstęp.

Na podstawie Artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku z dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 11-13 maja 2011 r., do Zakładu Karnego w Koronowie, mieszczącego się przy ul. Bydgoskiej 27 (zwanego dalej Zakładem lub jednostką) udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (zwanego dalej KMP lub Mechanizmem).

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, w szczególności pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z dyrektorem Zakładu oraz funkcjonariuszami Służby Więziennej;
- dokonano oglądu terenu jednostki oraz pomieszczeń we wszystkich oddziałach mieszkalnych, w tym: cel do wykonywania kary dyscyplinarnej

osadzenia w celi izolacyjnej, wybranych losowo cel mieszkalnych, cel zabezpieczających, świetlic, a także pól spacerowych, łaźni, sanitariatów, kantyny, sal widzeń, ambulatorium i kuchni;

- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowy z 35 osadzonymi;
- zapoznano się z protokołami kontroli sanitarnych przeprowadzonych przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Bydgoszczy z 15 kwietnia i 21 października 2010 r.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali: dyrektora, jego zastępców oraz kierowników poszczególnych działów o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: zarządzenia dyrektora Zakładu w sprawie porządków wewnętrznych 2 Oddziałów Penitencjarnych, zestawienie dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego 2010 i pierwszej połowie 2011 r. oraz informację dotyczącą zdarzeń nadzwyczajnych, które miały miejsce w 2010 i pierwszej połowie 2011 r.

2. Warunki bytowe.

Zakład jest jednostką typu zamkniętego z oddziałem zakładu karnego typu półotwartego dla mężczyzn będących recydywistami penitencjarnymi. W dniu wizytacji w jednostce przebywało 697 osadzonych. Ewidencyjnie jednostka dysponuje 695 miejscami. W celu uniknięcia wystąpienia przeludnienia dwa pomieszczenia oddziału półotwartego, w których osadzeni mogli przygotowywać posiłki zostały przeznaczone na cele mieszkalne. Z tego samego powodu izby chorych wykorzystywano jako cele mieszkalne, z zaznaczeniem, iż w przypadku wystąpienia konieczności wykorzystania ich zgodnie z przeznaczeniem osadzeni przebywający tam zostaliby przemieszczeni do innych oddziałów mieszkalnych.

W skład jednostki wchodzi 5 budynków, w których mieszkają osadzeni. Najstarszy budynek, tzw. czworobok, pochodzi z XIV wieku. Umiejscowione są tam oddziały mieszkalne VII, VIII i XIX. W tych oddziałach znajdują się największe cele (8 – 16 osobowe). Kąćki sanitarne w tych oddziałach są zabudowane i posiadają odrębną wentylację.

W ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji, pomimo, że przepisy krajowe nie określają maksymalnej pojemności cel mieszkalnych w jednostkach penitencjarnych, to jednak odwołując się do ogólnych zasad wyrażonych przede wszystkim w aktach prawa międzynarodowego, należy stwierdzić, iż warunki sanitarno-higieniczne panujące w celach mieszkalnych kilkunastoosobowych nie zapewniają standardów minimalnych, tak aby można było mówić o poszanowaniu praw i godności przebywających w nich osób.

Podobne stanowisko wyraził Komitet Zapobiegania Torturom (dalej CPT), które zawarł w Jedenastym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (2001) 16]: W wielu krajach wizytowanych przez Komitet, zwłaszcza w Europie Środkowej i Wschodniej, osadzonych często umieszcza się w celach wieloosobowych, w których koncentruje się całość lub większa część życia codziennego, tj. sen i aktywność dzienna, włącznie z higieną osobistą. Komitet zgłasza zastrzeżenia do samej idei takiego kwaterowania osadzonych w zamkniętych zakładach karnych. Zastrzeżenia te są tym większe, gdy w omawianych celach panuje znaczne zatłoczenie i niezdrowe warunki. Rzecz jasna, kwaterowanie w dużych celach wieloosobowych może być w pewnych krajach determinowane różnymi czynnikami, w tym kulturowymi. Tym niemniej na temat cel, w których żyją i śpią dziesiątki osadzonych razem, można powiedzieć więcej złego niż dobrego. Duże cele wieloosobowe nieodłącznie wiążą się z brakiem prywatności życia codziennego osadzonych. Ponadto, istnieje wysokie ryzyko zastraszenia i przemocy. Cele wieloosobowe sprzyjają rozwojowi subkultur przestępczych i ułatwiają utrzymanie spójności takich organizacji. Utrudniają także – jeśli nie uniemożliwiają – sprawowanie właściwej kontroli przez personel penitencjarny; ściślej rzecz ujmując,

w razie niepokojów w zakładzie karnym trudno uniknąć zaangażowania pomocy o znacznej sile. W systemie dużych cel wieloosobowych właściwe kwaterowanie poszczególnych osadzonych, oparte na indywidualnej ocenie ryzyka i potrzeb, staje się zadaniem prawie niemożliwym. Wskazane wyżej problemy zwiększają się jeszcze, gdy przekroczono rozsądny poziom wypełnienia tych cel; poza tym w takiej sytuacji łatwiej o **znaczne pogorszenie panujących warunków na skutek przeciążenia wspólnych urządzeń, takich jak umywalki czy toalety, a także niewystarczającej wentylacji.**

Natomiast zgodnie z Regułą 19.3 Zalecenia Rec(2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych (dalej Europejskie Reguły Więzienne), *więźniowie mają bezpośredni dostęp do pomieszczeń sanitarnych, które są higieniczne i respektują prywatność.* Podobnie przyjęto we Wzorcowych Regułach Minimum Postępowania z Więźniami (Nowy Jork 1984), w Regule 12 stanowiąc: *Instaluje się odpowiednie urządzenia sanitarne, umożliwiające każdemu więźniowi załatwienie potrzeby fizjologicznej w każdym czasie, w czystych i przyzwoitych warunkach.* Przywołane powyżej standardy międzynarodowe uznawane są za pewne minimum warunków uznawanych za możliwe do przyjęcia przez państwa członkowskie Rady Europy oraz Narody Zjednoczone.

Krajowy Mechanizm Prewencji w pełni podziela stanowisko wyrażone przez CPT oraz podkreśla potrzebę zapewnienia odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych w celach kilkunastoosobowych. W ocenie przedstawicieli Mechanizmu, wyodrębnienie jednej toalety dla 16-stu osób nie umożliwia osobie pozbawionej wolności załatwienia potrzeby fizjologicznej w każdym czasie, co więcej może stanowić źródło konfliktów między współosadzonymi. Trudno też zgodzić się, iż wszystkim osadzonym przebywającym w jednostce zapewniono równe prawo dostępu do urządzeń sanitarnych, skoro w jednej z cel przypada jedna toaleta na 3 osoby, w innej zaś jedna na 16 osadzonych. Do dużego przeciążenia urządzeń sanitarnych dochodzi szczególnie w godzinach rannych, co powoduje,

że część osadzonych zawsze zmuszona jest do długiego oczekiwania na możliwość skorzystania z toalety.

Kolejnym budynkiem jest XIX-wieczny budynek, tzw. celkowy. Znajdują się tu oddziały od I do VI. W celach kąciki sanitarne są niezabudowane i odgródzone jedynie zasłonami z materiału. Ponadto, cele te nie posiadają instalacji wentylacyjnej, wietrzenie odbywa się wyłącznie poprzez uchYLENIE okien. Osadzeni w tym budynku, z którymi przeprowadzono rozmowy podkreślali, iż brak zabudowanych kącików sanitarnych oraz brak instalacji wentylacyjnej powoduje, że warunki w tych celach są szczególnie uciążliwe.

Na najniższej kondygnacji umiejscowiona jest cela zabezpieczająca. W dniu wizytacji w korytarzu prowadzącym do celi znajdowała się woda. Brak prawidłowej wentylacji i duża wilgotność były przyczyną wystąpienia bardzo nieprzyjemnego zapachu zarówno w korytarzu, jak i w samej celi.

W odniesieniu do warunków bytowych panujących w budynku „celkowym” oraz do celi zabezpieczającej Oddziału I, należy podkreślić, iż zgodnie z regułą 18.1 Europejskich Reguł Więziennych [Rekomendacja rec (2006) 2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych] „miejsce przeznaczone dla więźniów, a w szczególności wszystkie miejsca przeznaczone do spania, powinny zapewnić poszanowanie ludzkiej godności oraz, o tyle o ile to możliwe, prywatność, a także spełniać wymogi zdrowotno-higieniczne, z należyтым uwzględnieniem warunków klimatycznych oraz w szczególności, wymogi w zakresie (...) ilości powietrza (...) i wentylacji”.

Osoby pozbawione wolności zakwaterowane w tych dwóch budynkach, korzystają z wyłożonej glazurą i terakotą łaźni. Prawidłową wentylację zapewnia instalacja odprowadzająca parę oraz wdmuchująca ciepłe powietrze. Na ścianach nie stwierdzono zacieków ani śladów zagrzybienia.

W obu najstarszych budynkach górne łóżka nie posiadają drabinek ani zabezpieczeń przed wypadnięciem. KMP stoi na stanowisku, iż brak tych

ostatnich może przyczynić się do upadku i spowodować ewentualne uszkodzenia ciała korzystających z nich osadzonych.

Pozostałe trzy budynki zostały wybudowane odpowiednio w 2007, 2008 i 2010 r. Zlokalizowano w nich 4 oddziały zakładu zamkniętego (X, XI, XIV, XV) oraz 2 półotwartego (XII, XIII). Kąciki sanitarne w budynkach zakładu zamkniętego są zabudowane i posiadają odrębną wentylację. W oddziałach XIV i XV w kącikach sanitarnych jest zainstalowana wentylacja mechaniczna. W oddziałach zakładu półotwartego sanitariaty są umiejscowione poza celami mieszkalnymi. Łazienki oraz sanitariaty wyłożone są glazurą i terakotą. Wszystkie górne łóżka posiadają zabezpieczenia przed wypadnięciem i drabinki.

Kuchnia znajdująca się w tym samym budynku co pomieszczenia szkolne, funkcjonuje w systemie HACCP. W dniu wizytacji wydawane były następujące diety: lekkostrawna, cukrzycowa, bezbiałkowa oraz 13 wegetariańskich. Osadzeni w oddziałach zakładu półotwartego spożywają obiady w sąsiadującej z salą widzeń jadalni. W pozostałych oddziałach wszystkie posiłki dostarczane są do cel mieszkalnych.

Spacerów oddziałów zakładu zamkniętego realizowane są na jednym z 6 pól spacerowych. Pola spacerowe (3) znajdujące się przy oddziałach XIV i XV są bardzo małe i nie posiadają ławek. Ponadto, w jednym znajduje się studzienka kanalizacyjna. Z rozmów z osadzonymi korzystającymi z tego pola spacerowego wynika, iż w okresie letnim unosi się z niej zapach fekalii. Żadne z pól spacerowych w jednostce nie posiada zadaszeń mogących służyć jako schronienie przed deszczem lub słońcem.

Osadzeni z pozostałych oddziałów mieszkalnych nie zgłaszali uwag odnośnie warunków w jakich realizowane są spacerów.

W jednostce funkcjonuje kantyna, w której osadzeni mogą dokonywać zakupów trzy razy w miesiącu. Zgodnie z treścią Porządków Wewnętrznych osadzeni z asortymentem i ceną towarów zapoznają się na podstawie cennika

udostępnionego w oddziałach mieszkalnych. Analiza cennika artykułów dostępnych w kantine nie nasuwa zastrzeżeń co do wysokości cen.

3. Traktowanie przez personel kontrolowanego Zakładu

Większość osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy nie zgłaszała żadnych uwag odnośnie sposobu traktowania przez personel jednostki. Niewłaściwy sposób odnoszenia się przez funkcjonariuszy ochrony do osób pozbawionych wolności zgłosiło 3 osadzonych.

Zgodnie z informacjami zawartymi w zestawieniu zdarzeń nadzwyczajnych, w 2010 r. w Zakładzie odnotowano takich zdarzeń 51 (6 przypadków posiadania przedmiotów niebezpiecznych lub niedozwolonych, 14 przypadków pobicia osadzonego, 24 przypadki samouszkodzenia osadzonego, 3 przypadki usiłowania dokonania samobójstwa przez osadzonego, 1 zgon osadzonego z przyczyn innych niż samobójstwo oraz zatrucie 3 osadzonych nieustalonym środkiem). W okresie od początku 2011 roku do dnia 11 maja br. wystąpił jeden przypadek ujawnienia przedmiotu niebezpiecznego lub niedozwolonego, 3 przypadki pobicia osadzonego, 1 przypadek popełnienia przez funkcjonariusza Służby Więziennej lub pracownika czynu noszącego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu oraz 1 przypadek napaści na funkcjonariusza w trakcie wykonywania czynności służbowych.

Problemy związane ze wspólnym osadzeniem członków podkultury więziennej z osadzonymi nie należącymi do tego zgłosiło 4 osadzonych, z którymi przeprowadzono rozmowy. Osadzeni ci przebywając w celi z tzw. „grypsującymi” narażeni byli na szykany, musieli także sami utrzymywać czystość cel mieszkalnych.

W oddziałach zakładu zamkniętego poszczególne cele są przeznaczone dla osadzonych korzystających z wyrobów tytoniowych. W oddziałach zakładu półotwartego palenie dozwolone jest w palarniach, po jednej w każdym oddziale. Przepływ powietrza zapewnia w nich grawitacyjna instalacja wentylacyjna.

4. Dyscyplinowanie

W 2010 roku oraz w 1 kwartale 2011 roku przyznano 19 nagród w postaci udzielenia zezwolenia na widzenie bez dozoru, poza obrębem zakładu karnego, z osobą najbliższą lub osobą godną zaufania, na okres nie przekraczający jednorazowo 30 godzin oraz 32 zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru, na okres nie przekraczający jednorazowo 14 dni.

W tym samym okresie wykonano 51 kar umieszczenia w celi izolacyjnej.

Na podstawie informacji przekazanych przez kierownika działu ochrony w 2010 r. środki przymusu bezpośredniego stosowano łącznie 56 razy. Wśród zastosowanych środków wymienić należy: użycie siły fizycznej – 18 razy, umieszczenie w celi zabezpieczającej – 13, założenie pasów obezwładniających jednoczęściowych – 11, założenie pasów obezwładniających trzyczęściowych – 1, założenie kaftana bezpieczeństwa – 1 i założenie kasku ochronnego – 12. Jako przyczyny zastosowania powyższych środków wskazano zamach na życie lub zdrowie własne – 14 razy, rażące nieposłuszeństwo – 16 oraz groźne zakłócenie spokoju i porządku – 1. W 2011 r. do dnia 10 maja siłę fizyczną zastosowano 9 razy, umieszczenie w celi zabezpieczającej – 4, założenie pasów obezwładniających jednoczęściowych – 4, założenie pasów obezwładniających trzyczęściowych – 1, i założenie kasku ochronnego – 4. Powyższe środki zostały zastosowane w związku z zamachem na życie lub zdrowie własne w 5 przypadkach, zamachem na życie lub zdrowie innej osoby – 2 oraz groźne nieposłuszeństwo mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo – 8.

5. Prawo do informacji

Dokumentami regulującym prawa i obowiązki osadzonych w jednostce są odrębne Porządki Wewnętrzne dla oddziałów od II do IX, dla oddziałów X, XI, XIV i XV oraz oddziałów zakładu półotwartego XII i XIII. We wszystkich

wizytowanych celach mieszkalnych znajdowały się Porządki Wewnętrzne właściwych oddziałów.

W każdym oddziale mieszkalnym w widocznym miejscu na ścianie znajdują się adresy m.in. Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, jak również Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

W 2010 r. do jednostki wpłynęło 288 skarg, z czego 4 decyzją Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Bydgoszczy, uznane były za zasadne. Najwięcej skarg dotyczyło traktowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, warunków bytowych i opieki zdrowotnej. W pierwszym kwartale 2011 r. wpłynęło 160 skarg z czego najwięcej dotyczyło opieki zdrowotnej i traktowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

6. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Osadzeni mogą korzystać z samoinkasujących aparatów telefonicznych od poniedziałku do piątku od godziny 15.00. W soboty zaś od godziny 14.00. W dniu w którym osadzony chciałby skorzystać z aparatu telefonicznego musi do godziny 10.00 zgłosić tą potrzebę oddziałowemu. W przypadku gdy osadzony, chciałby wykonać połączenie telefoniczne o wcześniejszej porze, musi wystąpić z pisemnym wnioskiem do dyrektora jednostki. Z uwagi na fakt, że wiele instytucji pracuje do godziny 15.00, KMP stoi na stanowisku, iż zasadne byłoby aby w dni robocze osadzeni mieli możliwość, bez potrzeby zwracania się z pisemnym wnioskiem, skorzystania z aparatu telefonicznego przed godziną 15.00. W zakładzie półotwartym osadzeni mogą korzystać z aparatów w dni robocze w godzinach od 6.00 do 20.00, a w dni wolne od pracy od 7.00 do 20.00.

Osadzeni zakładu zamkniętego i półotwartego realizują widzenia w osobnych salach widzeń. Widzenia w zakładzie zamkniętym odbywają się w sobotę i niedzielę, natomiast w zakładzie półotwartym w niedzielę, w godzinach od 8.00 do 15.30. Jednostka dysponuje także pomieszczeniem do realizowania widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt

oraz do widzeń bez osoby dozorującej. W trakcie widzeń odwiedzający mają możliwość dokonania zakupów do kwoty 200 zł. Jednostka nie dysponuje pomieszczeniem do udzielania widzenia w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej. Brak w jednostce pomieszczenia do realizacji przewidzianej w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w. nagrody uniemożliwia w praktyce udzielenie wspomnianej nagrody, nawet w przypadku spełniania przez osadzonych warunków do jej przyznania.

Na korytarzach oddziałów mieszkalnych umiejscowiono skrzynki, do których osadzeni mogą składać pisma kierowane do międzynarodowych organów ochrony praw człowieka.

Podczas realizowanej wizytacji nie odebrano uwag odnośnie postępowania z korespondencją lub paczkami.

7. Prawo do ochrony zdrowia

Opieka medyczną zapewnia ZOZ Zakładu. Podstawową opiekę medyczną zapewnia kierownik ZOZ oraz dwóch lekarzy pierwszego kontaktu. Opiekę specjalistyczną zapewniają zatrudnieni na cząstkach etatów lekarz psychiatra, dermatolog oraz 2 dentystów. Część badań przeprowadzana jest w ZOZ w Areszcie Śledczym w Bydgoszczy. W tejże jednostce wykonywane są badania laboratoryjne. Ponadto, świadczenia medyczne udzielane są przez 5 pielęgniarek. Dwie spośród nich w czasie wizytacji były na długotrwałym zwolnieniu.

Ambulatorium znajduje się w budynku zwanym czworobokiem. Wyposażone jest m.in. w aparat EKG, defibrylator, laryngoskop. Ponadto, jedno pomieszczenie przeznaczone jest do przyjęć osadzonych przez specjalistów. Osadzeni w zakładzie półotwartym są przyjmowani w pomieszczeniu znajdującym się na parterze Oddziału.

Zgodnie z § 9 ust. 4 porządku wewnętrznego I i II Oddziału Penitencjarnego (oddziały mieszkalne X, XI, XIV, XV), lekarze przyjmują

skazanych od poniedziałku do piątku w godzinach do 8.30 do 13.30, 14.30 do 17.00 oraz 18.00 do 18.30 w pomieszczeniach ZOZ Zakładu. Natomiast osadzeni w zakładzie typu półotwartego przyjmowani są we wszystkie dni robocze w godzinach od 15.00 do 18.30, w pomieszczeniu pielęgniarstwie znajdujący się na oddziale XII. W przypadku gdy przemawiają za tym względy medyczne, badania osadzonych w oddziałach XII i XIII mogą być przeprowadzone w innych terminie, a także w pomieszczeniach ZOZ Zakładu. Uwagi odnośnie opieki medycznej zgłosiło 7 osadzonych i dotyczyły długiego czasu oczekiwania na konsultację lekarską (od 2 do 3 tygodni).

W pierwszym kwartale 2010 r. w ZOZ Zakładu udzielono 1389 porad, w tym 45 porad okulistycznych, 45 neurologicznych, 40 ortopedycznych oraz 105 psychiatrycznych.

Zgodnie z opinią kierownika ZOZ jednostki, wskazane jest zapewnienie jednostce dodatkowego lekarza internisty oraz pielęgniarki, a także zatrudnienie lekarza specjalisty z zakresu okulistyki. Ponadto, kierownik zaznaczył, iż celowym byłoby wyposażenie punktu dowodzenia w defibrylator półautomatyczny.

8. Oddziaływania kulturalno-oświatowe

W każdym z oddziałów mieszkalnych wizytowanej jednostki znajduje się świetlica. Świetlice w oddziałach X i XI z uwagi na prowadzone remonty cel mieszkalnych są zasiedlone. Ponadto, na każdym oddziale znajduje się urządzenie do ćwiczeń siłowych - atlas. Do dyspozycji osadzonych pozostaje także świetlica centralna, sala sportowa do ćwiczeń ogólnorozwojowych, sala gimnastyczna, pomieszczenia Zespołu Twórczości Artystycznej Skazanych, boisko sportowe do siatkówki i koszykówki, boisko sportowe w oddziałach XII i XIII, sala sportowa w oddziałach XII, XIII oraz XIV i XV. Korzystanie z boisk oraz sal sportowych ma charakter dodatkowy i nie jest realizowane w ramach przysługujących osadzonym spacerów.

Zakład dysponuje biblioteką liczącą ponad 11 tysięcy woluminów, dostępną dla wszystkich osadzonych, oraz punktami bibliotecznymi umiejscowionymi w każdym oddziale mieszkalnym, dysponującymi po 300 książkami każdy. Na podstawie porozumienia zawartego z Miejską Biblioteką Publiczną w Koronowie, osadzeni mogą korzystać także z tego księgozbioru.

W Zakładzie osadzeni pod nadzorem wychowawcy ds. kulturalno - oświatowych wydają miesięcznik Gazeta Więzienna „Za Żelazną Bramą”. W redagowaniu czasopisma uczestniczą m.in. członkowie Kółka Dziennikarskiego. W bibliotece centralnej organizowane były m.in. następujące zajęcia:

- „Spróbuj inaczej – kształtowanie umiejętności interpersonalnych”,
- „Sport jako sposób na zagospodarowanie czasu wolnego”,
- „Różne oblicza kultury – sposób na konstruktywne spędzanie czasu wolnego”.

Ponadto, organizowane były koncerty i spotkania ze sportowcami, a w dniach 1-2 czerwca 2010 r. zrealizowano „Widzenie Rodzinne” z okazji Dnia Matki oraz Dnia Dziecka.

W ramach oddziałów mieszkalnych prowadzone są tematyczne konkursy z zakresu literatury i sportu oraz turnieje sportowe takie jak turniej tenisa stołowego, gry na PlayStation czy gry w Darta.

W ramach audycji radiowęzła nadawane są słuchowiska radiowe, pogłębiające wiedzę osadzonych z zakresu literatury powszechnej.

Reprezentacje jednostki uczestniczyły również w imprezach sportowych organizowanych w innych jednostkach, w tym: Olimpiadzie Lekkoatletycznej w Zakładzie Karnym w Potulicach, zawodach pływackich w Zakładzie Karnym Bydgoszcz – Fordon, Mistrzostwach Okręgowych w siatkówce plażowej. Skazani odbywający karę w zakładzie półotwartym uczestniczą w zajęciach organizowanych poza terenem Zakładu, takich jak mecze z drużyną „Victorii Koronowo”, grupowe wyjścia na mecze ligowe tej drużyny, jak i piłkarzy ręcznych drużyny Korony Koronowo.

W ramach walki prowadzonej z uzależnieniami w oparciu o terapię grupową i indywidualną odbywają się spotkania grupy AA „Justyna”, cykliczne warsztaty psychologiczne dla skazanych z uzależnieniami od narkotyków.

Większość rozmówców uznała warunki korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych za bardzo dobre, podkreślając dużą ilość zajęć w których mogą uczestniczyć.

9. Zatrudnienie.

W czasie wizytacji zatrudnionych odpłatnie przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz Zakładu było 33 osadzonych. Nieodpłatną pracę publiczną na rzecz samorządu oraz organizacji społecznych wykonuje 19 osadzonych. Ponadto, 52 osadzonych było zatrudnionych nieodpłatnie na podstawie art. 123a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego i 36 na podstawie art. 123a § 2 kkw.

Osadzeni zatrudnieni z którymi przeprowadzono rozmowy nie zgłaszali uwag dotyczących pracy.

10. Nauczanie.

W Zakładzie funkcjonuje Liceum Ogólnokształcące oraz Szkoła Zawodowa kształcąca w zawodzie kucharza małej gastronomii. Do dyspozycji osadzonych uczęszczających do Liceum Ogólnokształcącego pozostaje pracownia komputerowa z 11 stanowiskami. Natomiast Szkoła Zawodowa dysponuje salą do zajęć praktycznych wyposażoną w trzy kuchenki elektryczne, mikrofalówkę, lodówkę oraz zmywarkę. W roku szkolnym 2009/2010 ogółem do szkół uczęszczało 70 osadzonych.

Osadzeni mają ponadto możliwość uczestniczenia w organizowanych szkoleniach w zawodach glazurnika, brukarza i malarza.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w trakcie oglądu jednostki 6 osadzonych brało udział w tegorocznych maturach.

11. Prawo do praktyk religijnych

Opiekę duszpasterską w Zakładzie sprawuje kapelan katolicki. Msze święte dla oddziałów zakładu zamkniętego odbywają się w kaplicy więziennej w oddziale VII w soboty. Msze dla osadzonych w oddziałach zakładu półotwartego mają miejsce w kaplicy umiejscowionej w oddziale XII.

Ponadto, w jednostce działalność prowadzą: Kościół Zielonoświątkowców, Związek Wyznania Świadców Jehowy oraz Kościół Adwentystów Dnia Siódmego.

12. Rekomendacje

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji rekomenduje:

1. przeprowadzenie remontu generalnego budynku celkowego, uwzględniając przy tym potrzebę trwałego oddzielenia kładek sanitarnych oraz zapewnienie właściwej wentylacji;
2. pozyskać lekarza internistę, okulistę oraz pielęgniarkę;
3. doposażyć w oddziałach od I do IX górne łóżka w drabinki i zabezpieczenia;
4. umożliwić osadzonym korzystanie z samoinkasujących aparatów telefonicznych przed godziną 15.00, bez konieczności występowania z pisemnym wnioskiem;
5. informować osadzonych, np. w ramach zajęć kulturalno – oświatowych bądź za pomocą radiowęzła, o prawnych i praktycznych skutkach wyroków Trybunału Konstytucyjnego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach, które bezpośrednio dotyczą osób osadzonych.

W odpowiedzi nadesłanej dnia 9 sierpnia 2011 r. dyrektor Zakładu poinformował, iż dwa mniejsze pola spacerowe są wyposażone w ławeczki i

częściowo zadaszone. Ponadto wskazał, iż wielkość grup spacerowych dostosowywana jest do wielkości przedmiotowego pola. W odniesieniu do zarzutu osadzonego dotyczącego nieprzyjemnego zapachu wydobywającego się ze studzienki kanalizacyjnej jednego z pól spacerowych dyrektor zaprzeczył jakoby taki problem wystąpił.

Dyrektor odrzucił także ustalenia dotyczące złego traktowania osadzonych przez więźniów należących do subkultury grypsujących zapewniając, że jeśli takie przypadki miałyby miejsce, każdorazowo podjęte zostaną czynności mające na celu wyjaśnienie zaistniałej sytuacji oraz jej przeciwdziałanie.

Dyrektor podniósł, że na terenie Zakładu z oddziałami półotwartymi znajdują się dwa pomieszczenia do udzielania widzeń w osobnym pomieszczeniu bez osoby dozoru.

W odniesieniu do opieki medycznej dyrektor wskazał, iż obowiązujący w chwili obecnej model służby zdrowia przy Zakładzie Karnym w Koronowie jest wystarczający i brak jest potrzeby zwiększenia go o kolejny etat internisty czy pielęgniarki. Jedynym mankamentem jest brak możliwości zatrudnienia lekarza okulisty. Podejmowane są próby pozyskania lekarza w tejże specjalizacji. Zgodnie z zaleceniami KMP, Zakład zakupił w czerwcu 2011r. defibrylator półautomatyczny, w celu doposażenia punktu dowodzenia.

W odniesieniu do rekomendacji dotyczącej wydzielenia kącików sanitarnych dyrektor wyjaśnił, że ich zabudowanie spowoduje radykalne zmniejszenie pojemności cel mieszkalnych, a tym samym pojemność jednostki penitencjarnej. Mając powyższe na uwadze dyrektor wykluczył w najbliższej przyszłości możliwość przeprowadzenia ww. zamian.

W stosunku do zalecenia dotyczącego poprawy przepływu powietrza w pawilonie A, tzw. pawilonie „celkowym” dyrektor wyjaśnił, iż brak instalacji wentylacyjnej jest spowodowane konstrukcją budowlaną-histeryczną budynku. Mając na uwadze powyższe dyrektor Zakładu Karnego w Koronowie wystąpi do Dyrektora Okręgowego w Bydgoszczy z wnioskiem w sprawie wykonania

inwestycji dotyczącej budowy instalacji wentylacyjnej w tutejszej jednostce penitencjarnej.

Zgodnie z rekomendacją dotyczącą celi zabezpieczającej dyrektor poinformował, iż remont jest planowany do końca września bieżącego roku (zgodnie z harmonogramem prac remontowo - konserwacyjnych), natomiast remont generalny budynku celkowego z uwagi na brak środków finansowych jest niemożliwy.

W kwestii doposażenia łóżek w celach mieszkalnych I Oddziału Penitencjarnego dyrektor poinformował, że konieczna jest wymiana łóżek z możliwością montażu drabinek i zabezpieczeń przed ewentualnym upadkiem osoby użytkującej. Zdaniem dyrektora konieczna jest wymiana 302 łóżek, co stanowi koszt 120 000 zł. W związku z tym dyrektor wystąpi do Dyrektora Okręgowego w Bydgoszczy w sprawie wymiany łóżek oraz przyznania środków na ten cel.

Dyrektor poinformował także o zmianach w obowiązującym porządku wewnętrznym, które zaczął obowiązywać od 15 sierpnia 2011r. Skazanym zostanie umożliwione korzystanie z aparatów telefonicznych w celu kontaktu z pełnomocnikiem lub obrońcą będącym adwokatem lub radcą prawnym w godzinach od 10:00 do 13:00 w dniach od poniedziałku do piątku, po wcześniejszym zgłoszeniu tego faktu oddziałowemu. Rozmowy telefoniczne z innymi podmiotami, tj. organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, samorządowymi oraz Rzecznikiem Praw Obywatela realizowane będą na tych samych zasadach.

Dyrektor zapewnił, że osadzeni mają dostęp w oddziałach mieszkalnych do Europejskich Reguł Więziennych, Europejskiej Konwencji o Zapobieganiu Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności wraz z protokołami dodatkowymi. Dodatkowo, zainteresowani skazani mają możliwość zasięgnięcia bezpośredniej informacji na tematy prawne w ramach bezpłatnych

porad, które udzielane są w oparciu o projekt realizowany przez Stowarzyszenie „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W opinii dyrektora dodatkowe informowanie skazanych w ramach zajęć kulturalno-oświatowych lub przez sieć radiowęzła w specjalistycznej tematyce prawniczej nie ma uzasadnienia.

W piśmie z dnia 9 września 2011 r. KMP poinformowało dyrektora, że trudna sytuacja finansowa polskiego więziennictwa nie może stanowić podstawy utrzymywania w zakładach karnych warunków naruszających prawa człowieka więźniów. KMP podkreśliło, że potrzeba utrzymania dotychczasowej pojemności jednostki także nie może stanowić przeszkody w trwałym wydzieleniu kącików sanitarnych w budynku celkowym. Zaznaczono również jednoznaczną linię orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu [Andrey Frolov v Russia (205/02), Istriati i inni v Mołdawia (8721/05), Todor Todorov v Bułgaria (50765/99)], w sprawie obowiązku państwa takiego zorganizowania systemu penitencjarnego, aby warunki panujące w miejscach pozbawienia wolności gwarantowały poszanowanie godności osób zatrzymanych, bez względu na trudności finansowe czy logistyczne jednostek.

KMP bardzo dobrze ocenił prowadzoną w Zakładzie praktykę udostępniania więźniom w oddziałach mieszkalnych Europejskich Reguł Więziennych oraz innych wskazanych w piśmie dyrektora aktów prawa międzynarodowego. Zaznaczono jednakże, iż rekomendacja Mechanizmu nie dotyczyła samego dostępu do aktów prawnych, lecz przybliżenia osadzonym praktycznych i prawnych skutków orzeczeń dotyczących pozbawionych wolności, wydawanych przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka.

Mechanizm zwrócił się ponadto, o wyjaśnienia w zakresie wskazanych w odpowiedzi dyrektora pomieszczeń do udzielania widzeń w osobnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej. Zgodnie z ustaleniami zespołu

wizytującego Zakład dysponował jedynie pomieszczeniami do udzielania widzeń bez osoby dozorującej.

W odpowiedzi z dnia 30 września 2011 r. dyrektor Zakładu poinformował o piśmie skierowanym do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Bydgoszczy zawierającym wniosek inwestycyjny dotyczący wydzielenia kąpoków sanitarnych w celach mieszkalnych w pawilonie A.

Dyrektor podtrzymał stanowisko wyrażone w swoim poprzednim piśmie, podkreślając, że realizowany w Zakładzie dostęp do aktów prawa międzynarodowego z zakresu praw człowieka jest w pełni wystarczający.

W odpowiedzi w zakresie sal widzeń, dyrektor wskazał, że zgodnie z ustaleniami KMP, Zakład dysponuje salami do udzielania widzeń bez osoby dozorującej. Nie posiada natomiast pomieszczeń do udzielania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej.

W piśmie z dnia 2 listopada 2011 r. skierowanym do dyrektora Mechanizm zaznaczył, iż przybliżenie osobom pozbawionym wolności wskazanego orzecznictwa powinno być realizowane w sposób przystępny i zrozumiały dla skazanych. Sam dostęp do aktów prawnych i orzecznictwa, przy braku odpowiedniej wiedzy prawniczej, nie będzie wystarczający do praktycznego wykorzystaniu dostępnych informacji

Ponadto, w związku z wyjaśnieniami dyrektora ZK dotyczącymi pomieszczenia do udzielania widzeń w osobnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej Mechanizm podkreślił konieczność wyznaczenia takiego pomieszczenia i tym samym umożliwienia stosowania nagrody przewidzianej w art. 138 § 1 pkt 3 Kkw.

W kolejnym piśmie dyrektor ZK, po raz kolejny podtrzymał swoje stanowisko w zakresie udostępniania osadzonemu wiedzy na temat praktycznych skutków orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zwracając się jednocześnie z prośbą o wskazanie podstawy prawnej prowadzenia działalności edukacyjnej we wskazanym przez Mechanizm

zakresie.

Dyrektor zwrócił się również o wskazanie obowiązujących przepisów prawnych zobowiązujących do wyznaczenia pomieszczenia do udzielania widzeń w osobnym pomieszczeniu, bez osoby dozoruującej.

W piśmie z dnia 11 stycznia 2012 r. KMP wskazał, iż potrzeba upowszechniania wśród osadzonych prawnych skutków m.in. orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w odniesieniu do osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, została zauważona przez sam Trybunał Konstytucyjny. W wyniku podjętej przez Rzecznika Praw Obywatelskich korespondencji na temat upowszechniania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i ich prawnych skutków, Szef Biura Trybunału Konstytucyjnego poinformował, iż powyższa kwestia jest przedmiotem coraz liczniejszej korespondencji od osób osadzonych w zakładach karnych lub przebywających w aresztach śledczych. W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny podjął starania aby – w przypadku rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego osób pozbawionych wolności lub tymczasowo aresztowanych – przygotować stosowną informację o danym wyroku i jego (prawnych oraz praktycznych) skutkach, a następnie przekazywać zainteresowanym we współpracy z odpowiednimi organami Służby Więziennej. Uczynione zostało tak np. w sprawach SK 25/07 (dot. powierzchni cel osadzonych) oraz SK 7/06 (dot. asesorów sądowych). Szersza inicjatywa w powyższym obszarze nie znalazła zrozumienia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Jednakże w wyniku podjętej przez Rzecznika Praw Obywatelskich inicjatywy ustalono, iż pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji podczas realizowanych wizytacji będą systematycznie sprawdzać dostęp osadzonych do ww. informacji. Należy zaznaczyć, że Szefem Biura Trybunału Konstytucyjnego, iż powyższa działalność edukacyjna powinna stanowić jeden z podstawowych elementów pracy penitencjarnej, służącej m.in. kształtowaniu świadomości oraz zapewnianiu skazanym i osadzonym dostępu do elementarnej informacji w zakresie ich sytuacji prawnej. Żadne względy nie powinny ograniczać

przedsięwzięć na rzecz popularyzacji prawa oraz edukacji obywatelskiej w sprawach publicznych.

Mechanizm zaznaczył, iż podczas opracowywania zaleceń Krajowy Mechanizm Prewencji nie opiera się jedynie na polskim prawodawstwie. Stosowne rekomendacje służyć mają także implementacji w polskich placówkach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, standardów międzynarodowych, opracowanych m.in. przez Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, a także Podkomitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Prewencji Tortur.

Ponadto, Mechanizm przyznał, że istotnie obowiązujące przepisy nie nakładają obowiązku utworzenia w jednostce penitencjarnej pomieszczeń do udzielania nagrody, o której mowa w art. 138 § 1 pkt 3 K.k.w. Jednakże brak takiego pomieszczenia stanowi skuteczną przeszkodę w jej przyznaniu i jednocześnie powoduje pozbawienie osadzonego możliwości uzyskania wskazanej w obowiązujących przepisach nagrody.